

ÖZGÜRLÜĞÜNDEN YOKSUN BIRAKILMIŞ KÜÇÜKLERİN KORUNMASI İÇİN KURALLAR

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 14 Aralık 1990 tarih ve 45/113 sayılı Karar ile kabul edilmiştir.

I. TEMEL YAKLAŞIMLAR

1. Küçükler için adalet sistemi, küçüklerin haklarının ve güvenliğinin lehinde davranır ve onların fiziksel ve ruhsal sağlıklarına destek olur. Bir küçükün hapsedilmesi, başvurulacak en son tedbirdir.

2. Küçükler ancak, bu Kurallar ile Küçükler için Adalet Sistemine dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları'nda (Pekin Kuralları) yer alan prensiplere ve usullere göre özgürlüklerinden yoksun bırakılabilir. Bir küçükün özgürlüğünden yoksun bırakılması, başvurulabilecek en son tedbirdir; bu tedbir istisnai hallerde ve zorunlu asgari bir süre için kullanılabilir. Özgürlükten yoksun bırakma süresinin uzunluğuna yetkili yargısal makamlar tarafından karar verilir; bu karar küçükün daha erken salıverilmesi ihtimalini ortadan kaldıramaz.

3. Bu Kurallar, insan haklarına ve temel özgürlüklere uygun olarak, bütün tutma türlerinin zararlı sonuçlarını bertaraf etme ve küçükün toplumla bütünleşmesini kolaylaştırma düşüncesiyle, her hangi bir biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılan küçüklerin korunması için Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen asgari standartları oluşturmayı amaçlamaktadır.

4. Bu Kurallar, ırk, renk, cinsiyet, yaş, dil, din, milliyet, siyasal veya başka bir fikir, kültürel inanç veya uygulama, mülkiyet, doğum veya aile statüsü, etnik veya toplumsal köken ve özürllük gibi sebeple ayrımcılık yapılmaksızın, tarafsızlıkla uygulanır. Çocukların dinsel ve kültürel inançlarına, bunları uygulamalarına ve manevi değerlerine saygı gösterilir.

5. Bu Kurallar, başvurulabilecek uygun standartlar olarak işlev görmesi ve küçükler için adalet sisteminin işleyişiyle meşgul olan meslek adamlarına yardım etmesi ve yön göstermesi için düzenlenmiştir.

6. Bu Kurallar, küçükler için adalet sistemi içindeki personelin ulusal diline çevrilerek hemen kullanıma sunulur. Tutma kurumunda çalışan personel tarafından konuşulan dili iyi bilmeyen küçükler, gerekli olduğu her zaman ve özellikle sağlık muayeneleri ve disiplin yargılaması sırasında bir çevirmenden ücretsiz yararlanma hakkına sahiptir.

7. Devletler, uygun gördükleri takdirde bu Kuralları kendi mevzuatlarına içselleştirir veya mevzuatlarını bu Kurallara göre değiştirir. Devletler, küçüğe verilen zarardan ötürü tazminat ödenmesi de dahil, bu Kuralların ihlal edilmesine karşı etkili iç hukuk yolları sağlar. Devletler ayrıca bu Kuralların uygulanmasını kontrol eder.

8. Yetkili makamlar, tutulan küçüklerin bakımının ve topluma dönüşü hazırlanmalarının önemli bir sosyal hizmet olduğu konusunda kamuoyunu ilgisini yükseltmek için sürekli çaba harcar; bu amaçla, çocuklar ile çevre halkı arasında yakın ilişki kurulmasını kolaylaştırmak için gerekli tedbirler alınır.

9. Bu Kurallardaki hiç bir hüküm çocukların, küçüklerin ve bütün gençlerin hakları, bakımları ve korunmaları açısından onların daha yararına olan, uluslararası toplum tarafından tanınmış ilgili Birleşmiş Milletler insan hakları belgeleri ve standartlarının uygulanmasını önleyici şekilde yorumlanamaz.

10. Bu Kuralların ikinci bölümünden beşinci bölümüne kadar olan bölümlerinde yer alan bazı hükümlerin uygulanması sırasında her hangi bir hükmün bu bölümdeki hükümlerden biriyle çelişmesi halinde, bu bölümdeki hükümlere üstünlük verilir.

II. KURALLARIN KAPSAMI VE UYGULANMASI

11. Bu Kurallar bakımından aşağıdaki tanımlar uygulanır:

a) On sekiz yaşın altındaki herkes küçük sayılır. Çocuklar için özgürlükten yoksun bırakma kararı verilemeyecek daha düşük bir yaş sınırı kanunla tespit edilir.

b) Özgürlükten yoksun bırakma, bir kimsenin yargısal, idari veya başka bir kamu makamının kararıyla tutulması, hapsedilmesi veya bu kimsenin

kendi iradesiyle çıkamadığı resmi veya özel bir nezaret yerine konulması demektir.

12. Özgürlükten yoksun bırakma, küçüklerin insan haklarına saygı gösterilmesinin sağlandığı şartlarda ve ortamlarda yerine getirilir. Islah evlerinde tutulan küçüklerin sağlıklı ve özsaygılı yaşamalarına yardım ve destek olacak, sorumluluk duygularının gelişmesini artıracak ve toplumun bir üyesi olarak potansiyellerini geliştirmelerinde yardımcı olan davranış ve yeteneklere sahip olmalarını teşvik edecek türden faaliyet ve programlardan yararlanmaları sağlanır.

13. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan küçükler, ulusal veya Uluslararası hukuka göre sahip oldukları ve özgürlükten yoksun kalma durumunda da kullanılabilen kişisel, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel haklardan, bu durumları ile ilgili nedenlerle mahrum edilemezler.

14. Tutma tedbirlerinin uygulanmasında yasallığa özel bir dikkat gösterilerek, küçüklerin kişisel haklarının korunması yetkili makamlarca güvence altına alınır; aynı zamanda küçükleri ziyaret etme yetkisine sahip olup usulüne göre oluşturulmuş bulunan ve ıslahevine bağlı olmayan heyetlerce uluslararası standartlara, ulusal yasalara ve hukuki düzenlemelere uygun teftişler ve diğer denetimlerin yapılması suretiyle sosyal bütünleşme amacı da yerine getirilir.

15. Bu Kurallar, küçüklerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları her tür ve biçimdeki kuruma uygulanır. Kuralların I, II, IV ve V. bölümleri küçüklerin tutulu bulundukları bütün kurumsal yerlere, III. bölümü ise sadece gözaltına alınmış olan veya tutuklanmış bulunan çocuklara uygulanır.

16. Bu Kurallar, her bir Üye Devlette geçerli olan ekonomik, sosyal ve kültürel şartlar çerçevesinde uygulanır.

III. GÖZALTINDA OLAN VEYA TUTUKLU BULUNAN KÜÇÜKLER

17. Gözaltında olan veya muhakeme devam ederken tutulu bulunan ("tutuklu") küçükler masum sayılır ve buna göre muamele görürler. Küçükleri tutuklamaktan mümkün olduğu kadar kaçınılır ve istisnai hallerle sınırlı olarak tutuklama kararı verilir. Bu suretle alternatif tedbirlerin uygulanması için her türlü çaba gösterilir. Her nasılsa tutuklama kararı verilmiş ise, soruşturma organları ve çocuk mahkemeleri,

tutma süresini mümkün olan en kısa süreye indirmek için, bu işlemlerin süratle yapılmasına öncelik verirler. Tutuklu küçükler hükümlü küçüklerden ayrı yerlerde tutulur.

18. Bir tutuklu küçük, aşağıda belirtilen kurallara ek olarak masumluk karinesinin, tutma süresinin uzunluğunun, küçüğün hukuki statüsünün ve içinde bulunduğu şartların gerekleri dikkate alınarak getirilen özel hükümlere uygun olan şartlarda tutulur. Bu hükümler aşağıdaki hakları içerir; ancak bu haklardan ibaret sayılmaz:

a) Küçükler avukatlık hizmetinden yararlanma hakkına sahip olup, ücretsiz adli yardımın sağlandığı hallerde adli yardımdan yararlanmak için başvurabilirler; küçükler avukatlarıyla düzenli olarak irtibat kurabilirler. Bu tür irtibatın mahremiyeti ve gizliliği korunur;

b) Mümkün olduğu takdirde küçüklere ücret alabilecekleri bir işte çalışma, eğitim ve öğretimlerine devam etme imkanları sağlanır; ancak küçükler çalışmaya ve eğitim görmeye zorlanamazlar. Çalışma, eğitim veya öğretim görme tutukluluğun sürdürülmesi için bir sebep olamaz.

c) Küçükler, adalet sisteminin gereklerine aykırı düşmeyen dinlenmeleri ve eğlenmeleri için gerekli araçları edinebilir ve bunları kullanabilirler.

IV. KÜÇÜKLERİN TUTULDUKLARI KURUMLARIN İDARESİ

A. Belgeler

19. Hukuki belgeler, sağlık belgeleri ve disiplin işlemi belgeleri de dahil küçüklere yapılan muamelelerin biçimi, içeriği ve ayrıntıları ile ilgili bütün dokümanlar, gizli bir şahsi dosyada saklanır; günü güne tutulan bu dosya sadece yetkili kişilere açıktır; dosyanın içindeki belgeler, kolaylıkla anlaşılacak bir şekilde yerleştirilir. Gerekli olduğu takdirde her küçük, kendi dosyasının içinde yer alan gerçekdışı, temelsiz veya haksız beyanların düzeltilmesine imkan sağlamak için itiraz etmek hakkına sahiptir. Küçüklerin bu haklarını kullanabilmeleri için, uygun bir üçüncü kişinin talebi halinde bu dosyaya ulaşmasına ve inceleyebilmesine imkan veren usuller konur. Küçüğün salıverilmesinden sonra küçük hakkındaki bu dosya mühürlenir ve uygun bir zamanda iptal edilir.

20. Yargı organı, idari veya başka bir kamu makamı tarafından verilmiş geçerli bir karar bulunmadıkça, hiç bir küçük her hangi bir tutma

kurumuna alınamaz. Bu tutma kararının ayrıntıları derhal kayda geçirilir. Bu tür bir kayıt bulunmadıkça, hiç bir çocuk bir tutma kurumunda tutulamaz.

B. Giriş, Kayıt, Hareket ve Nakil

21. Küçüklerin tutulduğu her yerde ve bu yere getirilen her çocuk hakkında, aşağıdaki bilgileri içeren tam ve güvenli bir kayıt tutulur:

- a) Küçüğün kimliği hakkında bilgiler;
- b) Küçük hakkında kararı veren makam ile kararının esas ve gerekçeleri;
- c) Girişin yapıldığı, nakledildiği ve salıverildiği gün ve saat;
- d) Küçüğün her girişi, nakli ve salıverilmesi ile ilgili olarak anne-babasına ve kararın verildiği tarihte küçüğün gözetimi altında olduğu vasisine verilen bilginin ayrıntıları;
- e) Küçüğün uyuşturucu ve alkol bağımlılığı da dahil, bilinen diğer fiziksel ve ruhsal sağlık sorunlarının ayrıntıları.

22. Küçüğün kuruma girişi, tutulduğu yer, nakledildiği yer ve salıverilmesi hakkında, hiç vakit geçirmeden anne-babasına ve vasisine veya en yakın akrabalarına bilgi verilir.

23. Küçüğün kuruma girişi yapıldıktan sonra en kısa süre içinde, kişisel durumu ve içinde bulunduğu şartlar konusunda gerekli bilgileri içeren tam bir rapor hazırlanır ve kurum idaresine sunulur.

24. Küçüklerin kuruma girişi yapılırken, tutuldukları kurumun düzeni ile ilgili kurulların bir kopyası, sahip oldukları hakları ve yükümlülükleri anlayabilecekleri bir dilde anlatan bir yazı ile birlikte, yapacakları şikayetleri inceleyecek yetkili makamların adresleri ve ayrıca kendilerine hukuki yardım sağlayacak kamu ve özel kuruluşların adresleri verilir. Okuma yazması olmayan veya yazılı metinlerin dilinden anlayamayan küçüklere, bu konuları tam olarak anlayabilecekleri bir tarzda kendilerine bilgi verilir.

25. Bütün küçüklerin, tutuldukları kurumun iç yapısını düzenleyen kurallarını, kendilerine verilen bakımın hedeflerini ve uygulama metodunu, disiplin hükümlerini ve uygulama usullerini, bilgi edinme ve şikayet etme usulleri ile tutuldukları süre içinde sahip oldukları hakları ve yükümlülükleri tam olarak kavramalarını sağlayacak konuları anlayabilmeleri için kendilerine yardım edilir.

26. Küçükler, yeterli havalandırma ve ısıtılması bulunan, hiç bir şekilde sıkıntı çekmelerine veya üzüntü duymalarına sebep olmayacak türden araçlarla nakledilirler; nakil giderleri idare tarafından karşılanır. Küçükler keyfi sebeplerle bir kurumdan diğerine nakledilemezler.

C. Sınıflandırma ve Yerleştirme

27. Girişi yapıldığı andan itibaren mümkün olan en kısa süre içinde, her küçükle bir görüşme yapılır ve küçüğün ihtiyaç duyduğu bakım tarzı ile kendisine uygulanacak programın özelliği ve düzeyi konusunda bütün faktörleri gösteren bir psikolojik ve sosyal rapor hazırlanır. Bu rapor ile birlikte kuruma girişinden sonra küçüğü muayene eden sağlık görevlisinin hazırladığı rapor, küçüğün kurumda yerleştirilebileceği en uygun yerin tespit edilmesi ve küçüğün ihtiyaç duyduğu bakım ve programın özelliği ve düzeyi hakkında karar verilebilmesi amacıyla kurum müdürüne iletilir. Küçük için özel bir rehabilite şekline gerek bulunması ve küçüğün kurumda kalış süresinin buna imkan vermesi halinde, kurumun yetkili personeli, uygulanacak muamelenin amaçlarını, uygulanma süresi ile amaçlara yaklaşırken kullanılacak vasıtaları, aşamaları ve gecikmeleri gösteren yazılı bir muamele planı hazırlar.

28. Küçükler ancak, kendilerinin özel ihtiyaçları ve statüleri ile, yaşlarının, kişiliklerinin, cinsiyetlerinin ve işledikleri cezai fiil tipinin özel gerekleri ve ayrıca ruhsal ve fiziksel sağlık durumları ile kendilerini zararlı etkilenmelere ve tehlikeli durumlara karşı koruyacak şartlar tam olarak dikkate alındıktan sonra tutulabilirler. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan küçüklerin farklı kategorilere ayrılmaları konusunda uygulanacak başlıca kriter, bu çocukların özel ihtiyaçlarına en iyi şekilde uyacak bakım türünün sağlanması ve onların fiziksel, ruhsal ve ahlaki bütünlükleri ve sağlıklarının korunmasıdır.

29. Küçükler, büyüklerle aynı ailenin mensubu olmadıkça, bütün tutma kurumlarında yetişkinlerden ayrı yerlerde tutulurlar. Küçükler, kendileri için yararlı olacağı kanıtlanmış özel bir program içinde, özenle seçilmiş büyükler ile kontrol altında bir araya getirilebilirler.

30. Küçükler için açık tutma kurumları kurulur. Açık tutma kurumları güvenlik tedbirlerinin ya hiç alınmadığı ya da asgari ölçüde alındığı yerlerdir. Bu tür tutma kurumlarında mümkün olduğu kadar az sayıda küçük tutulur. Kapalı kurumlarda tutulan küçüklerin sayısı, kendilerine

bireysel muamele yapılmasına imkan verecek asgari ölçüde olur. Küçükler için farklı yerlerde tutma kurumları açılır; bu kurumlar ailelerin çocuklarına ulaşabilecekleri ve çocuklarıyla aralarında ilişki kurabilecekleri büyüklükte olur. Küçük ölçekte tutma kurumları yapılı ve bunların toplumsal, ekonomik ve kültürel çevre ile bütünleşmeleri sağlanır.

D. Fiziksel Çevre ve Kalma Yerleri

31. Özgürlüğünden yoksun bırakılan küçüklerin insan onurunun ve sağlığının gerektirdiği bütün imkan ve hizmetlerden yararlanma hakları vardır.

32. Küçüklerin tutuldukları kurumların planı ve fiziksel çevresi, yatışlı ıslahın rehabilite amacına uygun olarak, küçüklerin mahremiyetini, duygusal uyarımlarını, akranlarıyla ilişki kurmalarını ve sporla, beden eğitimiyle ve boş zamanlarla ilgili faaliyetlere katılmaya olan ihtiyaçlarını dikkate alır. Küçüklerin tutuldukları kurumların planları ve yapıları yangın tehlikesini asgariye indirecek ve binalardan güvenli bir biçimde tahliye edilmelerine imkan verecek şekilde yapılır. Yangın çıkması durumunda hemen çalıştırılabilecek bir alarm sistemi bulunur ve küçüklerin güvenliğini sağlamak için getirilen usuller ciddi biçimde talim ettirilir. Tutma kurumları, sağlığı tehdit ettiği veya her hangi bir biçimde küçükler için tehlike oluşturduğu bilinen yerlere kurulamaz.

33. Küçüklerin içinde uyuyacakları yerler, o bölgenin standartları da göz önünde tutularak, genellikle küçük koğuşlardan veya tek kişilik yatak odalarından meydana gelir. Uykuda bulundukları saatlerde küçüklerin korunmalarını sağlamak için tek kişilik odalar ve koğuşlar da dahil, uyuma mekanları düzenli ve aralıklı olarak denetlenir. Her küçüğe bölgesel ve ulusal standartlara uygun ayrı bir yatak temin edilir; küçüğe verilen yatak sağlam ve temiz olur; yatağın temizliğinin korunması için sık sık değiştirilir.

34. Tutma kurumlarında her küçüğün fiziksel ihtiyaçlarını mahrem ve temiz bir şekilde ve uygun bir tarzda karşılamasını sağlamasına yetecek sayıda ve uygun yerlerde sıhhi tesis bulunur.

35. Kişisel eşya bulundurma, mahremiyet hakkının temel bir unsuru olup, küçüklerin psikolojik sağlıkları için esastır. Her küçüğün kişisel eşya bulundurma hakkı ve bu eşyaları saklamak için uygun araçlara sahip olma hakkı tam olarak tanınır ve bu haklara saygı gösterilir. Küçüğün taşımak

istemediği veya el konulan kişisel eşyaları güvenli bir yerde saklanır. Küçüğün bu eşyalarını gösteren bir liste küçük tarafından imzalanır. Küçüğün kişisel eşyalarının uygun koşullarda saklanması için gerekli tedbirler alınır. Küçük salıverildiği zaman, tutulurken harcamasına izin verilen parası ve kurum dışına göndermesine izin verilen eşyası dışında, kurumdaki bütün eşya ve parası kendisine geri verilir. Eğer küçük bir ilaç alıyorsa, veya bulundurduğu anlaşılırsa, sağlık görevlisi bu ilacın nasıl kullanılacağına karar verir.

36. Küçüklerin kendi giysilerini giyme haklarını kullanmaları mümkün olduğu kadar sağlanır. Tutma kurumları her küçüğün sağlığını koruyacak ve hiç bir şekilde onur kırıcı veya küçük düşürücü olmayan, iklim şartlarına uygun ve yeterli miktarda kişisel giysilere sahip olmalarını sağlarlar. Tutma kurumundan her hangi bir biçimde çıkarılan veya ayrılan küçüğün kendi giysilerini giymesine izin verilir.

37. Her tutma kurumunda bütün küçüklere normal yemek zamanlarında, beslenme, temizlik ve sağlık standartlarına uygun şartlarda hazırlanan, yeterli kalite ve miktarda sunulan ve mümkün olduğu kadar küçüklerin dinsel ve kültürel göreneklerine uygun bulunan yemekler verilir. Her küçüğün istediği her an içebileceği kadar temiz içme suyu bulunur.

E. Eğitim, Mesleki Öğrenim ve Çalışma

38. Zorunlu okul çağındaki her küçüğün ihtiyaçlarına ve kabiliyetlerine uygun ve kendisini topluma dönüştürmek için tasarlanmış bir eğitim almaya hakkı vardır. Küçüklerin bu tür bir eğitimi, mümkün olduğu takdirde, ıslahevi dışındaki kamu okullarında almaları sağlanır; bu eğitim, küçüğün salıverildikten sonra güçlük çekmeden eğitimine devam edebilmesini sağlamak amacıyla, ülkenin genel eğitim sistemi ile bütünleşmiş bir okulda ve nitelikli öğretmenler tarafından verilir. Yabancı kökenli olan veya ayrı bir kültürel veya etnik şartları bulunan küçüklerin eğitimine kurum idaresi tarafından özel bir dikkat gösterilir. Okuma yazması olmayan veya anlama veya öğrenme güçlüğü bulunan küçüklerin özel bir eğitim görmeye hakları vardır.

39. Yukarıda sözü edilen zorunlu okul çağındaki küçüklerden eğitimlerini daha sonra sürdürmek isteyenlere gerekli izin verilir ve kendileri buna teşvik edilir; ayrıca bu küçüklerin kendilerine uygun okullara gitmeleri için çaba gösterilir.

40. Küçüklerin tutulu bulundukları sırada aldıkları diplomalarda veya öğretim belgelerinde, tutma kurumunda kaldıkları her hangi bir biçimde ima edilemez.

41. Tutma kurumlarındaki küçükler okumaya ve kurumdaki kitaplıkları kullanmaya teşvik edilir; her kurumda kullanıma tam olarak açık, küçükler için eğitimleri ve eğlenmeleri için yeterli sayıda kitap ve süreli yayının yer aldığı bir kütüphane bulunur.

42. Her küçüğün gelecekteki çalışma yaşamına kendisini hazırlamaya elverişli alanlarda mesleki öğrenim görme hakkı vardır.

43. Kurumun idari gerekleri ve seçilebilecek meslekler dikkate alınarak, küçüklere çalışmak istedikleri işin türünü seçme imkanı tanınır.

44. Çalışan çocuklara ve genç işçilere uygulanan koruyucu nitelikteki bütün ulusal ve uluslararası standartlar, özgürlüğünden yoksun bırakılmış küçüklere de uygulanır.

45. Mümkün olduğu takdirde küçüklere ücret karşılığında çalışabilecekleri bir iş bulunur; eğer mümkünse, küçüğe toplum içine döndüğü zaman uygun bir iş bulması imkanı yaratmak için verilen mesleki öğrenimin tamamlayıcısı olarak, kurum dışındaki bir işyerinde çalıştırılır. Küçük salıverildikten sonra kendisinin menfaatine uygun bir öğrenim görmesini sağlayacak türde bir işte çalıştırılır. Küçükleri normal meslek yaşamının şartlarına hazırlamak amacıyla, tutma kurumlarının içinde çalıştıkları işin organizasyonu ve metodu, mümkün olduğu kadar dışarıdaki çalışma yaşamının şartlarına uygun olur.

46. Çalışan her küçüğün adil bir ücret almaya hakkı vardır. Küçüklerin menfaatleri ve mesleki öğrenimleri, tutma kurumunun veya üçüncü kişilerin kar sağlama amaçlarına tabi kılınmaz. Küçüğün çalışarak kazandıklarının bir kısmı, salıverildiği zaman kendisine geri verilmek üzere bir birikim oluşturması için ayrılır. Küçüğün çalışarak kazandıklarının kalan kısmıyla, kendisi için eşya satın almak veya işlediği fiilden zarar gören mağdurun zararlarını karşılamak veya ailesine ya da kurum dışındaki diğer kimselere göndermek hakkı vardır.

F. Eğitici Eğlenme

47. Her küçüğün eğlenebilmesi ve beden eğitimi yapabilmesi için kendisine tanınan zaman içinde, hava şartlarının müsait olduğu zamanlarda açık havada serbestçe oynayabilmesi için gerektiği kadar

zamana sahip olma hakkı vardır. Bu faaliyetler için gerekli mekan, tesis ve araç sağlanır. Her küçük günlük boş zaman faaliyetlerinde bulunabilmek için ek bir zamana sahip olur; bu zamanın bir kısmı, küçüğün istemesi halinde sanata ve el becerilerini geliştirmesine ayrılır. Tutma kurumları her küçüğün, kendisine sunulan fiziksel eğitim programlarına katılması için, fiziksel olarak yeterli duruma gelmesini sağlar. İhtiyacı bulunan çocuklara sağlık kontrolü altında fiziksel eğitim tedavisi ve terapi uygulanır.

G. Din

48. Her küçüğün tutma kurumlarında verilen dinsel hizmetlere veya toplantılara katılması veya dinsel görevlerini yerine getirmesi sağlanarak veya kendi mezhebi bakımından eğitimi ve ibadeti için gerekli kitapları veya araçları edinmesine izin verilerek, dinsel ve ruhsal yaşamının ihtiyaçlarını karşılayabilmesine imkan tanınır. Bir tutma kurumunda belirli bir dinden yeterli sayıda küçüğün bulunması halinde, bu kuruma o dinden bir veya birden fazla din adamı atanır veya seçimleri onaylanır; din adamlarının düzenli olarak hizmet vermelerine ve çocukların talep etmeleri halinde din adamlarıyla baş başa görüşebilmelerine izin verilir. Her küçüğün mensup olduğu dinden kendi istediği nitelikli bir din adamı tarafından ziyaret edilme hakkı vardır; küçüklerin, dinsel hizmetlere katılmama ve din eğitiminden, öğretiminden veya dinsel faaliyetten serbestçe ayrılma hakkı vardır.

H. Sağlık Bakımı

49. Her küçüğe diş, göz ve ruh sağlığı bakımı da dahil, hem önleyici ve hem de tedavi edici nitelikte yeterli sağlık hizmetleri ile küçüğün sağlığı bakımından gerekli görülen ilaçlar verilir ve gerekirse özel beslenme rejimi uygulanır. Tutulan küçüklerle bütün bu sağlık hizmetleri, çocuğun damgalanmışlık hissini engellemek ve küçüğün özsaygısını ve toplumla bütünleşmesini ilerletmek için mümkün olduğu takdirde, tutma kurumunun bulunduğu çevredeki uygun sağlık kurumu veya kuruluşu vasıtasıyla verilir.

50. Her küçük, tutma kurumuna girişinden hemen sonra, girişten önce görmüş olabileceği kötü muamelenin belgelenmesi ve tıbbi özen gerektiren fiziksel veya ruhsal rahatsızlığı olup olmadığının tespiti amacıyla, doktor tarafından muayene edilme hakkına sahiptir.

51. Küçüklere verilen sağlık hizmetleri, küçüğün fiziksel veya ruhsal bir rahatsızlığını, istismar edilmesini veya küçüğün toplumla bütünleşmesini engelleyen diğer bir durumunu teşhis ve tedavi etmeye çalışır. Her kurumda kalan küçüklerin sayısı ve ihtiyaçları ile orantılı, hemen ulaşılabilecek yeterli tıbbi imkan ve donanım ile, önleyici sağlık hizmetlerinde eğitim görmüş ve acil tıbbi durumlara müdahale edebilecek sağlık görevlileri bulunur. Hasta olan, hastalıktan şikayet eden veya fiziksel veya ruhsal sıkıntıların belirtilerini gösteren her küçük, derhal bir sağlık görevlisi tarafından muayene edilir.

52. Sürekli tutulmanın, bir açlık grevinin veya tutma şartlarından birinin küçüğün fiziksel veya ruhsal sağlığına zarar verdiğine veya zarar verebileceğine inanmak için nedenleri bulunan bir sağlık görevlisi, bu durumu hemen o kurum müdürüne ve çocuğun sağlığını korunmasından sorumlu olan bağımsız yetkililere haber verir.

53. Ruhsal hastalıktan şikayeti bulunan bir küçük, sağlık açısından bağımsız bir şekilde yönetilen uzman bir kuruluştaki tedavi görür. Salıverildikten sonra küçüğün ruhsal sağlığı konusunda gerekli bakımın devam etmesini sağlamak üzere ilgili kuruluşların işbirliği yapması için tedbirler alınır.

54. Tutma kurumlarında uyuşturucu bağımlılığını engellemek ve bağımlı olanları rehabilite etmek için, nitelikli personelin uygulayacağı özel programlar düzenler. Bu programlar bağımlılığı olan küçüklerin yaşına, cinsiyetine ve diğer ihtiyaçlarına göre uyarlanır; uyuşturucu -veya alkol- bağımlısı küçükler, bu konunun eğitimini almış personel tarafından toksinlerden arındırma imkanları ve hizmetleri verilir.

55. Küçüklere sadece sağlık nedenleriyle ve tedavi amacıyla ilaç verilir; bu ilaçlar mümkünse, çocuk bilgilendirilip rızası alındıktan sonra verilir. Özellikle küçükten bilgi veya itiraf edinme amacıyla veya cezai bir uygulamanın veya küçüğü kısıtlamanın vasıtası olarak ilaç verilmez. Hiç bir zaman uyuşturucu ilaçların denenmesinde veya tedavide küçükler birer denek olarak kullanılamaz. Çocuğa uyuşturucu ilaç verilmesi her zaman nitelikli sağlık personelin iznine tabidir ve bu ilaçlar bu personel tarafından kullandırılır.

I. Hastalığın, Kazanın ve Ölümün Bildirilmesi

56. Küçüğün ailesi veya vasisi ile küçüğün isimlerini verdiği diğer

kişiler, küçüğün sağlık durumu hakkında bilgi isteme ve çocuğun sağlığında önemli bir değişme meydana gelmesi halinde bu konuda bilgilendirilme hakkına sahiptirler. Tutma kurumu müdürü küçüğün ölümü, küçüğün kurum dışında bir sağlık merkezine sevk edilmesini gerektiren bir hastalığının çıkması veya 48 saatten fazla bir süre kurum içinde klinik tedavisi görmesini gerektiren bir durumun meydana gelmesi halinde, durumu hemen çocuğun ailesine veya vasisi ile ismi verilen diğer kişilere bildirir. Yabancı küçüğün durumu, vatandaşı olduğu Devletin konsolosluğuna da bildirilir.

57. Bir küçüğün özgürlüğünden yoksun bırakıldığı süre içinde ölmesi halinde, küçüğün en yakın akrabaları küçüğün ölüm raporunu inceleme, cesedini görme ve cenazenin nasıl kaldırılacağını tespit etme hakkına sahiptir. Bir küçüğün tutulduğu sırada ölmesi halinde, ölüm sebebi hakkında bağımsız bir araştırma yapılır; küçüğün en yakın akrabası bu araştırma raporunu edinebilir. Küçüğün tutma kurumundan salıverilmesinden sonra ilk altı ay içinde ölmesi ve ölümün çocuğun tutulduğu dönem ile ilişkili olduğuna inanmak için sebepler bulunması halinde de aynı araştırma yapılır.

58. Küçükler, aile yakınlarından bir kimsenin ölümünden, onların ciddi rahatsızlığından veya geçirdikleri kazadan mümkün olan en kısa süre içinde haberdar edilirler; küçüğün ölen yakının cenaze törenine katılmasına ve ağır hasta olan yakınıni ziyaret etmesine izin verilir.

J. Dış Dünya ile İlişkiler

59. Adil ve insani bir muamele görme hakkının bütünleyici bir parçası ve küçüklerin topluma yeniden kazandırılmalarında esaslı bir unsur olarak, küçüklerin dış dünya ile yeterli bir iletişim kurmaları için her türlü imkan sağlanır. Küçüklerin aileleriyle, arkadaşlarıyla ve diğer kimselerle veya saygın sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle iletişim kurmalarına, evlerini ve ailelerini ziyaret etmeleri için kurumdan ayrılmalarına ve eğitim, mesleki veya diğer önemli nedenlerle tutma kurumundan çıkmalarına, özel izin almalarına imkan tanınır. Küçüğün bir hapis cezasını yatıyor olması halinde, cezaevi dışında geçirdiği süre, yattığı cezasından sayılır.

60. Her küçüğün sık sık ve düzenli bir biçimde, kural olarak haftada bir kez ve her ay en az bir kez ailesi ve savunma avukatı tarafından ziyaret

edilmeye hakkı olup, bu ziyaretler sırasında küçüğün mahremiyetine, ziyaretçilerle temas kurma ve sınırsız olarak iletişimde bulunma ihtiyaçlarına saygı gösterilir.

61. Kanunen kısıtlanmadıkça, her küçüğün kendi istediği bir kimseyle haftada en az iki kez yazılı olarak veya telefon vasıtasıyla iletişim kurma hakkı vardır; her küçüğün bu haktan etkili bir biçimde yararlanabilmesi için kendisine gerekli yardım gösterilir. Her küçüğün kendisine gönderilen mektupları alma hakkı vardır.

62. Küçüklere, düzenli bir biçimde gazete, dergi ve diğer yayınları okuyabilmelerine, radyolardaki ve televizyonlardaki programları ve filmleri izlemelerine ilgi duydukları yasal dernek veya örgüt temsilcileriyle görüşmeler yapmalarına ve bu suretle kendilerini dış dünyadan haberdar kılma imkanı tanınır.

K. Fiziksel Kısıtlamanın ve Zor Kullanmanın Sınırları

63. Aşağıda 64. kuralda belirtilen haller hariç her hangi bir amaçla küçüklere kısıtlama ve zor kullanma yöntemleri uygulanması yasaktır.

64. Kısıtlama ve zor kullanma yöntemleri ancak kanunda ve hukuki düzenlemelerde açıkça belirtilip yetki verildiği ve diğer bütün denetim metotları tüketilip de sonuç alınamadığı istisnai hallerde kullanılabilir. Bu yöntemler, küçükleri aşağılamadan ve onurlarını kırmadan, sadece zorunlu hallerde ve mümkün olan en kısa süre için kullanılabilir. Bu yöntemlere küçüğün kendisini veya başkalarını yaralamasını veya ciddi bir biçimde maddi zarar vermesini engellemek için, idari amirin emriyle başvurulabilir. Bu gibi durumlarda müdür ilk önce sağlık personeline ve diğer ilgili personele danışır ve durum hakkında en yüksek idari makama bilgi verir.

65. Küçüklerin tutuldukları kurumların her hangi birinde personel tarafından silah taşınması ve kullanılması yasaktır.

L. Disiplin Usulleri

66. Disiplin tedbirleri ve usulleri, güvenliği sağlama ve düzenli bir topluluk yaşamını sürdürme amacına dayanır; küçüğün insan onuruna saygı gösterilmesini öngören bu tedbirler ve usuller, küçüğe adalet duygusu, özsaygısı ve herkesin temel haklarına saygı gösterme alışkanlığını kazandırma gibi kurumsal bakımın temel amaçlarına uygun olur.

67. Bedensel ceza, karanlık bir hücreye konulma, kapalı veya tek kişilik bir odaya hapsedilme veya küçüğün fiziksel veya ruhsal sağlığını bozabilecek türden zalimane, insanlıkdışı veya onur kırıcı muamele oluşturabilecek her hangi bir disiplin tedbirinin uygulanması kesinlikle yasaktır. Hangi sebeple olursa olsun, verilen yemeğin azaltılması ve aile üyeleriyle ilişki kurmanın kısıtlanması veya kaldırılması yasaktır. Küçüğün çalıştırılması, her zaman küçüğün aldığı eğitiminin bir aracı ve kendisini toplum içine dönüşe hazırlarken özsaygısını geliştirmesinin bir vasıtası olarak görülür; çalışma, bir disiplin tedbiri olarak uygulanamaz. Hiç bir küçük bir disiplin suçundan dolayı bir kereden fazla cezalandırılmaz. Toplu cezalandırma yasaktır.

68. Yasalar veya yetkili idari makamlar tarafından kabul edilen yönetmelikler, küçüklerin temel özelliklerini, ihtiyaçlarını ve haklarını tam olarak dikkate alarak aşağıdaki konularda gerekli hükümler getirir:

- a) Disiplin suçu oluşturan davranışlar;
- b) Verilebilecek disiplin cezalarının türü ve süresi;
- c) Bu cezaları vermeye yetkili makamlar;
- d) Verilen cezalara karşı itirazları incelemeye yetkili makamlar.

69. Kusurlu davranışlar hakkında hemen yetkili makamlara bir tutanak gönderilir; yetkili makam gereksiz yere vakit geçirmeden konu hakkında karar verir. Yetkili makam olay hakkında tam bir inceleme yapar.

70. Yürürlükteki yasalara ve hukuki düzenlemelere kesinlikle uyan durumlar hariç, hiç bir küçüğe disiplin cezası verilemez. Küçüğün tam olarak anlayabileceği tarzda hakkındaki iddialar kendisine anlatılmadıkça, ve yetkili tarafsız bir makama itiraz hakkını kullanması da dahil, kendisini gereği gibi savunma imkanı tanınmadıkça, hiç bir küçüğe ceza verilemez. Disiplin yargılaması ile ilgili bütün tutanaklar saklanır.

71. Belirli sosyal, eğitsel veya sportif faaliyetlerin ve öz-yönetmelik programların dışında, hiç bir küçüğe disiplin görevleri için sorumluluk verilemez.

M. Denetim ve Şikayetler

72. Tutma kurumlarının idaresine bağlı olmayan nitelikli müfettişlere veya bunlara eşdeğerde usulüne göre oluşturulmuş makamlara, düzenli aralıklarla ve önceden haber vermeden kendilerinin belirledikleri bir

zamanda kurumları denetleme yetkisi verilir; bu müfettişler görevlerini yaparken bağımsızlık güvencesinden tam olarak yararlanırlar. Bu müfettişler hiç bir kısıtlamaya tabi olmadan küçüklerin bulunduğu veya özgürlükten yoksun bırakıldıkları kurumlarda istihdam edilen veya çalışan kişilere, bütün çocuklara ve kurumdaki bütün belgelere ulaşma imkanına sahip olurlar.

73. Denetim makamına veya halk sağlığı servislerine bağlı nitelikli sağlık görevlileri kurumun fiziksel çevre, temizlik, kalınan yer, beslenme, sağlık hizmetleri ve ayrıca küçüklerin fiziksel ve ruhsal sağlığını etkileyen kurumdaki yaşamın diğer bütün şartları ile ilgili kurallara uyulup uyulmadığı konusunda yapılan denetimlere ve değerlendirmelere katılırlar. Her çocuğun bir müfettiş ile özel olarak görüşme hakkı vardır.

74. Müfettiş denetimini tamamladıktan sonra yaptığı tespitler hakkında bir rapor sunar. Raporda tutma kurumunun bu Kurullara ve ulusal mevzuatın ilgili hükümlerine uygunluğunun değerlendirilmesi ile, bu Kurallara ve ulusal mevzuata uygunluğun sağlanması için gerekli olduğunu düşündüğü tedbirler konusunda tavsiyeler yer alır. Küçüklerin haklarının veya küçüklerin tutuldukları kurumların işleyişi ile ilgili hükümlerin ihlal edildiğine işaret eden bir durumun varlığı müfettiş tarafından tespit edilmesi halinde, bu durum soruşturma ve kovuşturma yapılması için yetkili makamlara bildirilir.

75. Her küçüğe taleplerini veya şikayetlerini tutma kurumu müdürüne veya müdürün yetkili temsilcisine iletme imkanı tanınır.

76. Her küçüğün talep veya şikayetlerini, esasa ilişkin sansüre tabi tutulmadan, önceden belirlenmiş usullere göre merkezi idareye, yargısal makamlara veya diğer yetkili makamlara gönderme ve bu talep veya şikayetlerine verilen cevap hakkında geciktirmeden bilgilendirilme hakkı vardır.

77. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan küçükler tarafından yapılan şikayetleri almak ve incelemek ve hakkaniyete uygun bir çözüm sağlanması için yardım etmek üzere, bağımsız bir hizmet birimi (ombudsman) kurulması için çaba gösterilir.

78. Her küçüğün şikayette bulunmak amacıyla aile üyelerinden, hukuk danışmanlarından, insani yardım kuruluşlarından veya mümkün olduğu takdirde başkalarından da yardım istemeye hakkı vardır. Okuma-yazma

bilmeyen küçüklerin hukuki danışmanlık veren veya şikayetleri almaya yetkili olan kamu veya özel kuruluş veya örgütlerin hizmetlerine ihtiyaç duymaları halinde, kendilerine yardım edilir.

N. Toplum İçine Dönüş

79. Her küçük salıverildikten sonra topluma, aile yaşamına, eğitime veya işe dönerken kendisine yardım etmek üzere düzenlenmiş programlardan yararlandırılır. Bu amaçla, erken salıverilme gibi usuller ve özel kurslar düzenlenir.

80. Yetkili makamlar, küçüklerin toplum içinde yeniden yer edinebilmelerine yardım etmek ve küçüklerin karşılaşabilecekleri zararları en aza indirebilmek için gerekli hizmetleri sağlar veya sağlanmasını güvence altına alır. Bu hizmet birimleri küçüğün mümkün olduğu ölçüde toplumla yeniden bütünleşmesini kolaylaştırmak için, küçüğün salıverilmesinden sonra kalacağı uygun bir yer, iş, giysi ve yaşamını sürdürebileceği imkanları sağlar. Küçük henüz tutulu bulunduğu sırada, toplum içine dönüşüne yardımcı olması amacıyla bu tür hizmetleri sağlayan kuruluşların temsilcilerine danışılır ve bu temsilciler çocuklarla görüştürülür.

V. PERSONEL

81. Tutma kurumu personel kadrosunda eğitimciler, meslek öğretmenleri, danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları, psikiyatrlar ve psikologlar gibi nitelikli ve yeterli sayıda uzman yer alır. Bu personel ve diğer uzman görevliler normal olarak daimilik esasına göre istihdam edilir. Bu usul, yarı zamanlı veya gönüllü çalışanların verebilecekleri destek ve eğitimin uygun ve yararlı olması halinde, onların çalışmalarına engel olmaz. Tutma kurumları tutulan küçüklerin bireysel ihtiyaçlarına ve problemleri bakımından, toplum içindeki uygun ve kullanılabilir olan her türlü sorun giderici, eğitici, moral verici, manevi ve diğer kaynakların kullanılmasını sağlar.

82. Tutma kurumlarının gereği gibi işlemesi bu kurumlarda çalışanların erdemine, insaniliğine, kabiliyetine ve çocuklarla ilgili mesleki kapasitelerine olduğu kadar, bu işe kişisel uygunluklarına da bağlı olduğundan, idare, her dereceden ve türden personel için dikkatli bir seçim ve istihdam politikası uygular.

83. Yukarıda belirtilen amaçları gerçekleştirmek için, bu işe uygun kadınları ve erkekleri bu işe çekebilecek ve çalışmalarını sağlayacak

yeterli bir ücretle profesyonel görevliler atanır. Küçüklerin tutuldukları kurumlarda çalışan personel sürekli olarak, görevlerini ve yükümlülüklerini insani, taahhütlere uygun, profesyonelce, dürüst ve etkili bir tarzda yerine getirmeye, her zaman çocukların saygısını hak edecek ve kazanacak bir biçimde davranmaya ve küçükler için olumlu bir model ve örnek oluşturmaya teşvik edilir.

84. İdare, küçüklerle doğrudan ilişkide bulunan görevlilerin işlerini etkili bir biçimde yapabilecekleri uygun şartlarda çalışabilmelerini sağlamak amacıyla, küçüklerin bakımıyla ilgili çeşitli servisler arasında işbirliğinin gerçekleştirilmesini sağlayacak şekilde, kurumda farklı kategoride çalışan görevlilerin birbirleriyle ve görevliler ile idare arasında iletişimi kolaylaştıracak bir örgütlenme ve yönetim biçimi kurar.

85. Tutma kurumlarında çalışan personelin görevlerini etkili bir biçimde yerine getirebilmelerini sağlayabilmek için kendilerine özellikle çocuk psikolojisi, çocuk sağlığı ile bu Kurallar da dahil insan haklarının ve çocuk haklarının uluslararası standartları konularında eğitim verilir. Kurum personeli, mesleki yaşamları süresince, belirli aralıklarla düzenlenen meslek içi eğitim kurslarına katılarak mesleki bilgi ve kapasitelerini sürdürür ve geliştirirler.

86. Tutma kurumu müdürü, bu görev için yeterli niteliklere, idare etme kabiliyetine ve uygun bir eğitime ve deneyime sahip kişiler arasından görevlendirilir; müdür görevini tam gün esasına göre yürütür.

87. Tutma kurumundaki personel, görevlerini yerine getirirken, bütün özellikle aşağıda gösterildiği şekilde küçüklerin insan onuruna saygı gösterir ve insan haklarını korur:

a) Tutma kurumunun bir mensubu veya kurum personeli, hangi şart ve halde olursa olsun işkence veya bir işkence fiilini veya her hangi bir ağır, zalimane, insanlıkdışı veya onur kırıcı muamele, ceza, ıslah yöntemi veya disiplini uygulayamaz, uygulanmasını isteyemez, uygulanmasına hoşgörü gösteremez.

b) Bütün personel her türlü yolsuzluğa karşı koyar ve yolsuzlukla mücadele eder; bunları hiç geciktirmeden yetkili makamlara bildirir.

c) Bütün personel, bu Kurallara saygı gösterir. Bu Kuralların ciddi bir biçimde ihlal edildiğine ve edilmekte olduğuna inanması için sebepleri bulunan personel, durumu üst makamlara veya denetleme ve çözüm getirme yetkisine sahip organlara bildirir.

d) Bütün personel, küçüklerin fiziksel, cinsel ve duygusal açıdan suiistimal edilmelerine ve sömürülmelerine karşı, onların fiziksel ve ruhsal sağlıklarının tam olarak korunmalarını sağlar ve gerektiği zaman hemen tıbbi müdahale yapılması için harekete geçer.

e) Bütün personel, küçüklerin mahremiyet hakkına saygı gösterir ve özellikle mesleki sıfatları dolayısıyla küçüklerin kendileri ve onların aileleri hakkında öğrendikleri konuların gizliliğini korur.

f) Bütün personel, küçüklerin insan onurlarına saygı göstererek, küçüklerin kurum içindeki yaşamları ile kurum dışındaki yaşamları arasındaki farkı en aza indirmek için çalışır.